

Axis mundi - verdens midte er mange steder

Af: Anna Mogensen, 25. april 2007 17:04, religion.dk

Hvad har Kabaen i Mekka til fælles med et kirkespir eller en stupa. Ikke meget skulle man tro. Men de er alle eksempler på det, vi i religionsvidenskaben kalder axis mundi.

Axis mundi betyder verdensakse eller verdens centrum. Alle religioner har et eller flere axis mundier. Derfor finder vi verdens midte mange steder - afhængigt af hvilken religion, vi beskæftiger os med.

Axis mundi er helt igennem et religionsvidenskabeligt begreb. Men til en vis grad er det faktisk også muligt at tale om verdensakser i en sekulær sammenhæng. Tænk bare på World Trade Center og den symbolværdi, der findes omkring konstruktionerne, der var engang.

Fortætning af det hellige

Det er religionshistorikeren Macel Eliade (1907-86), der videnskabeligt definerer fænomenet axis mundi gennem studier af forskellige religioner. Han finder frem til et karakteristisk fællestræk ved religionerne, og betegner det axis mundi - verdensaksen.

Som udgangspunkt rager verdensaksen op i landskabet som kirkespir eller stupaer, bjerge eller monumenter.

Men axis mundi kan faktisk også være flade lokaliteter som kilder eller en gravplads.

Axis mundi tjener primært to funktioner. For det første forbinder verdensaksen denne verden og den anden verden (...). For det andet er det ved axis mundi, at det er muligt at kommunikere med den anden verden.

Når Marianne Qvortrup Fibiger skal give eksempler på axis mundi skelner hun mellem mikro- og makroniveau.

På makroniveau finder vi verdensakser, som vi allesammen kender. Peterskirken i Rom eller Kabaen i Mekka er typiske eksempler. På mikroniveau dykker vi ned i den lokale folkereligiøsitet. Her findes utallige, og for os andre ukendte eksempler på axis mundi, hvor forbindelsen til den anden verden er særlig stærk,? siger hun.

I mange religioner er træet verdensaksen, der forbinder jord og himmel. Tænk for eksempel på Yggdrasil i nordisk mytologi, totempælen i indianernes soldans, eller figentræet i buddhismen.

Myte, rite og axis mundi

Nogle gange kan man prøve at forklare, hvordan axis mundi får sin status ved at udforske forholdet mellem myte og rite. Men det kan også være vanskeligt, fordi det er umuligt at sige, hvad der kom først, myten eller riten.

Vi kan se det komplekse forhold mellem myte, rite og axis mundi i nogle af verdens mest betydningsfulde verdensakser.

For eksempel er Kabaen i Mekka muslimernes helligste sted. Myten fortæller, at Kaabaen blev opført af Adam og senere blev den genopført af Abraham og hans søn Ismael. Kaabaen bliver det første sted for tilbedelse af Allah, og det er en rituel pligt for en muslim, at valfarte til Mekka mindst én gang i sit liv. Men hvem kan egentlig vide, om ikke det var myten om Abraham og Ismael opstod ud af ritualet omkring Kaabaen?

Under alle omstændigheder, er det karakteristisk, at den religiøse kult foregår omkring axis mundi.

Axis mundi i den sekulære verden

Axis mundi og kulten omkring den er som udgangspunkt religionsvidenskabelige begreber. Men på nogle punkter er det også muligt at finde eksempler på axis mundi i den sekulære verden.

Jo, det kan man til en vis grad. For eksempel kan man pege på, at World Trade Center har fået status som en form for helligsted særligt efter 9/11. Bygningen havde en helt speciel symbolværdi som centrum for kapitalen. Nu er det klart, at den symboliserer noget andet? kampen mod terror. Dermed bliver bygningen et vigtigt centrum for den vestlige verden. Men jeg vil ikke gå så vidt at sige, at der foregår en kommunikation med den anden verden, fastslår Marianne Qvortrup Fibiger.